

таких. Це вимагає розроблення та реалізації комплексної державної політики щодо вирішення гострих проблем сільських територій. До основних передумов соціально-економічного розвитку українського села слід віднести: поліпшення умов праці та побуту селян; реформування системи оплати праці з метою підвищення її стимулюючої та відтворювальної функцій; удосконалення державної демографічної політики у частині уповільнення депопуляції шляхом зниження смертності сільського населення, стимулювання народжуваності, стримування інтенсифікації міграційних рухів; сприяння відновленню та розбудові соціальної інфраструктури села, у тому числі з метою забезпечення умов, необхідних для повноцінного дошкільного та шкільного виховання дітей. Усе це виступатиме передумовою збереження трудового потенціалу українського села, а відтак виконання останнім своїх економічних, соціальних та етнокультурних функцій.

Література

1. Голод в Україні у першій половині ХХ ст.: причини та наслідки (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947) : [матеріали міжнародної наукової конференції]. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, Інститут історії України НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, національний університет «Києво-Могилянська академія», 2013. – 364 с.
2. Куценко В.І. Соціальна сфера села у контексті забезпечення сталого розвитку / В.І. Куценко // Збалансоване природокористування. – 2012. – № 12.
3. Мельничук Д.П., Шпиталенко Г.А. Демографічний розвиток українського села: уроки історії, соціально-економічні загрози сучасності / Д.П. Мельничук, Г.А. Шпиталенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2016. – № 2(76). – С. 57–64.
4. Населення України – 2006. Соціально-демографічні проблеми українського села. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2007.
5. Стешенко В.С. Зміст понять «демографічний розвиток» і «людський розвиток»: тотожності та відмінності / В.С. Стешенко // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – № 1(19). – С. 5–16.

Петрова І.Л., докт. екон. наук, професор
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Проблема неформальної зайнятості знову привертає посилену увагу. Найновітніші реформаційні течії в економіці України мають неоднозначний вплив на стан та динаміку ринку праці. Заходи державного регулювання у сфері перерозподільних відносин за умови збереження високого податкового тиску на роботодавців можуть створити додаткові стимули до виведення доходів від зайнятості в тінь. Встановлення помісячної мінімальної заробітної плати на рівні 3200 грн. з наступною відповідною реструктуризацією усієї системи заробітних плат є суттєвим викликом для підприємств малого і середнього бізнесу. Відомо, що наразі виплати працівникам у «конвертах» на підприємствах недержавної

форми власності сягають до 90% загальної суми заробітної плати, а значна частина персоналу особливо невеликих підприємств працює без офіційного оформлення. Відповіддю на нові виклики може бути ще більша тонізація зайнятості та доходів.

Поширення неформальної зайнятості в економіці, безперечно, задовольняє певні інтереси суб'єктів економічної діяльності, проте створює значні соціальні ризики, нехтування якими є небезпечним для розвитку системи господарювання [1, с.,135].

Варто підкреслити, що проблема обмеження чи будь-якого контролю неформальної зайнятості є складною для вирішення у багатьох країнах світової економіки, хоча історія її наукового осмислення нараховує десятиліття. Вперше цей термін з'явився в роботі Харта К. «Неформальні доходи і міська зайнятість у Гані», написаній ще у 1973 р. Формулювання статистичного визначення та інструментарію практичного вимірювання неформальної зайнятості розроблено у документах Міжнародної організації праці. Так, визначення обсягів неформальної зайнятості здійснюється відповідно до методики, розробленої на основі положень Резолюції зі статистики зайнятості в неформальному секторі, ухваленої XV Міжнародною конференцією статистиків праці у січні 1993 р. Згідно неї, до неформального сектора відносять усіх зайнятих на незареєстрованих виробничих одиницях, які відповідають таким критеріям:

- 1) ринкова спрямованість економічної діяльності;
- 2) обмежена кількість працівників;
- 3) відсутність державної реєстрації підприємницької діяльності.

В Україні критерії визначення неформально зайнятих доповнені особами, які працюють за усною домовленістю. Вагомий внесок в уявлення про неформально зайнятих зроблено у доповіді Міжнародного бюро праці «Гідна праця і неформальна економіка» (Женева, 2002) та Резолюції про гідну працю і неформальну економіку, прийнятій на основі цієї доповіді.

З урахуванням рекомендацій МОП і специфіки прояву неформальної зайнятості в українській економіці можна виділити такі її складові:

1. Зайняті на підприємствах у неформальному секторі: індивідуально зайняті; працівники та власники незареєстрованих підприємств.

2. Зайняті у формальному секторі:

- офіційно не оформлені працівники на зареєстрованих підприємствах;
- працівники, які здійснюють необліковану діяльність на робочому місці;

3. працівники, які отримують прибутки від необлікованої діяльності підприємства.

4. Зайняті одночасно у формальному і неформальному секторах, при цьому їх неформальна зайнятість може бути як первинною, так і вторинною.

Державна служба статистики України здійснює моніторинг неформальної зайнятості з 1999 р. Так, у 2015 р. кількість зайнятого населення становила 16 443 тис. осіб, у тому числі формально зайнятих було 12 140 тис. осіб, а неформально зайнятих - 4 303 тис. осіб. Навіть з цих даних видно, що відсоток неформальної зайнятості надто високий – 26%. Традиційно висока питома вага неформально зайнятих у сільському, лісовому та рибному господарстві - 38,6%, будівництві - 16,1%, в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів - 22,1% [2, с. 103,105].

Основними причинами поширення неформального сегменту ринку праці в Україні є високе навантаження на фонд заробітної плати, дефіцит гідної роботи і

порушення роботодавцем прав найманих працівників, зміна трудових мотивацій населення у бік прагнення самостійності в роботі, недосконалість та незрозумілість нормативно-правової бази, яка регулює ринок праці та зайнятості; нерегульована трудова міграція населення, безвідповідальність і безкарність контролюючих органів.

Регулювання неформальної зайнятості, на нашу думку, потребує першочергової уваги, насамперед, реформуванню відносин у сфері формальної зайнятості. Необхідно активізувати процеси інституалізації зайнятості, підвищувати стабільність і привабливість сектору формальної зайнятості, посилити відповідальність суб'єктів економічної діяльності за дотримання норм законодавства, проводити проактивну політику ринку праці, спрямовану на стимулювання потреби роботодавців в робочій силі та збільшення пропозиції праці у секторі формальної економіки.

Література

1. Розвиток соціально-трудової сфери України: теорія, практика, перспективи: кол. монографія / за ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В. Близнюк; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2016. – 326 с.
2. Економічна активність населення України 2015: Стат. збірник / Державна служба статистики України, Київ, 2016. – 201 с.

Семикіна М. В., докт. екон. наук, професор
Волчкова Г. К., канд. екон. наук, викладач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ПОТРЕБА У СОЦІАЛЬНОМУ КАПІТАЛІ НОВОЇ ЯКОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ РЕГІОНУ

Розвиток економіки та підприємництва, як відомо, має багато вимірів і неоднозначних наслідків для людства – позитивних і негативних. Проте у ХХІ ст. інтенсифікацію економічного розвитку і суспільний прогрес не може не супроводжувати прояв колективної відповідальності та згуртованих зусиль за підтримання екологічної безпеки, збереження та відновлення екологічного капіталу як окремих територій, так і планети загалом.

В Україні майже кожен регіон сьогодні має різноманітні екологічні проблеми, вирішення яких потребують згуртованих зусиль громадянського суспільства. На прикладі Кіровоградської області у цьому легко переконатися. Тут викликають тривогу науковців передусім такі проблеми:

– щорічне збільшення обсягів відходів, що накопичуються у спеціально відведених місцях та відсутність сучасної системи переробки твердих побутових відходів, яка пояснюється нестачею коштів на будівництво сучасних сміттєпереробних комплексів;

– критичний технічний стан переважної більшості каналізаційних очисних споруд, а також недостатня потужність пристроїв очищення шахтних вод, які має Інгульська шахта ДП «СхідГЗК», що призводить до скидання забруднених вод у природні водні об'єкти;